

”לתקן לו בית תלמוד” - בבתי גואי ”שמשם תצא הוראה” - בבתי בראי!

|| הרה”ג ר' פנחס פרידמן ||

הם במצרים, כמבואר במדרש (ויק”ר לב ה):
”יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו
ישראל בזכותו, אמר רבי חייא בר אבא, כדאי
היה גדור ערוה בעצמו שנגאלו ישראל על ידו”.
אולם יעקב אבינו ידע כי אי אפשר שכל אחד
יהיה רק צדיק גמור כיוסף, כמאמר החכם מכל
אדם (קהלת ז כ): ”כי אדם אין צדיק בארץ אשר
יעשה טוב ולא יחטא”.

על כן נתחכם לשלוח את יהודה שהיה
בבחינת בעל תשובה אל יוסף הצדיק, כדי
לשלב בכך את שני הכוחות יחד שישללו את
הדרך לכל ישראל, שמצד אחד יוכלו להתקדש
כיוסף הצדיק בבחינת צדיק גמור, ומצד שני
אפילו אם יכשלו ח”ו בחטא יוכלו ללכת בדרכו
של יהודה לתקן בתשובה. וזהו שכתוב: ”ואת
יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה”,
ופירש רש”י: ”לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא
הוראה”, כלומר שמשם תצא הוראה לעבוד
את ה' בשתי הבחינות של יהודה ויוסף.

משיח בן יוסף ומשיח בן דוד

בדרך זו ממשיך רבי צדוק לטוות את חוטי
הזהב של רעיון נשגב זה, כי מטעם זה אנו
רואים שגם לדוד המלך שבא משבט יהודה,
הועידו מן השמים תפקיד קדוש זה, לסלול
את הדרך לכל בעלי תשובה כמבואר בגמרא
(ע”ז ד:):

”לא דוד ראוי לאותו מעשה דכתיב ולבי
חלל בקרבי... אלא לומר לך שאם חטא יחיד
אומרים לו כלך אצל יחיד... והיינו דרבי שמואל
בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב (שמואל
ב כג א) נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על,
נאם דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה”.

הרי מבואר שנסתובב מן השמים שיכשל
דוד המלך בחטא בת שבע, כי בהיותו מלך
ישראל אשר כדברי הרמב”ם: ”לבו הוא לב כל
קהל ישראל”, היה צריך ללכת בדרכו של יהודה
ראש שבטו להיכשל במה שנראה כחטא, כדי
לסלול בכך דרך תשובה לכל ישראל.

על פי האמור מוסיף רבי צדוק בהרבה
מקומות, כי זהו הענין שמצינו בגמרא (סוכה
נב:): שעתיד הקב”ה לגאול את ישראל על ידי
שני משיחים – ”משיח בן יוסף” מורע יוסף
”משיח בן דוד” משבט יהודה, כי ”משיח בן יוסף”
שהיה בבחינת צדיק יסוד עולם, ישפיע לישראל
קדושה שיהיה בבחינת צדיק, ואילו ”משיח בן
דוד” משבט יהודה שהוא בבחינת בעל תשובה,
ישפיע לישראל שיוכלו לתקן כל מה שחטאו
בתשובה. והנה מה שכתב על כך ב”פרי צדיק”
(פרשת החודש אות ג) בלשון קדשו:

”דמה שכל ישראל נקראים על שם יוסף
(עמוס ה טו) שארית יוסף [רש”י]: כל ישראל
נקראין על שמו לפי שכלכל אותם], היינו שיוסף
מברר כל ישראל שנקראו צדיקים, כמו שנאמר
(ישעיה ס כא) ועמך כולם צדיקים וגו', וכל מאן
דאתגזר [שנימוול] איקרי צדיק [זוהר פרשת
וארא כג.], וזה יתברר על ידי משיח בן יוסף.

וכן כל ישראל נקראו על שם יהודה [כמבואר
במדרש (ב”ר צח ו): ”יהודה אתה יודוך אחיך...
היו כל אחיך נקראין על שמך... יהודי אנא],

**רבי צדוק הכהן: יהודה שהודה ואמר:
”צדקה ממני” סלל את הדרך לכל ישראל בדרכי התשובה
וכן על דוד המלך משבט יהודה אמרו,
שלא היה ראוי לאותו חטא אלא כדי להורות תשובה לישראל
יוסף הצדיק סלל את הדרך לכל ישראל,
שילכו בדרכו בעיני קדושה ובזכות זה נגאלו ממצרים
”משיח בן יוסף” ישפיע לישראל דרכי הצדיק,
”משיח בן דוד” משבט יהודה ישפיע לישראל דרכי תשובה
המלחמה בין יהודה ליוסף איזה דרך יותר טוב להשפיע לישראל,
דרכי התשובה או דרכי הצדיק
יעקב אבינו הכריע: ”ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף”,
ששניהם יסללו את דרכי התשובה ודרכי הצדיק
יערות דבש: הצדיק עובד את ה' בשמחה בבתי בראי,
הבעל תשובה עובד את ה' בשברון לב בבתי גואי
”לתקן לו בית תלמוד”, בחינת בעלי תשובה בבתי גואי,
”שמשם תצא הוראה”, צדיק גמור בבתי בראי**

הבחירה, כדי שיחזור בתשובה ויסלול בכך
דרך תשובה לכל ישראל.

והנה מבואר בספר יצירה (פרק ו): ”לב
נפש כמלך במלחמה”. הרי מבואר כי המלך
הוא בבחינת לב העם, וכן כתב הרמב”ם (מלכים
פ”ג ה”ו) בענין מלך ישראל: ”על הסרת לבו
הקפידה תורה שנאמר (דברים י ז) ולא יסור
לבבו, שלבו הוא לב כל קהל ישראל”. הכוונה
בזה, כי כמו שהלב הוא מקום איסוף וקיבוץ כל
הדם, כן המלך הוא בבחינת לב העם.

ידוע כי הלב כולל שני חללים - חלל הימיני
ששם נמצא היצר טוב וחלל השמאלי ששם
נמצא היצר הרע, כמבואר במדרש (במד”ר כב
ח) על הפסוק (קהלת י ב): ”לב חכם לימינו ולב
כסיל לשמאלו - לב חכם לימינו, זה יצר טוב
שהוא נתון בימינו, ולב כסיל לשמאלו, זה יצר
הרע שנתון בשמאלו”.

לפי זה אומר רבי צדוק, כי שני המלכים
יהודה ויוסף הם בבחינת שני חללי הלב של
כלל ישראל, כי יוסף שהיה צדיק גמור הוא
בבחינת חלל הימיני שבלב ששם נמצא היצר
טוב, על כן התגבר בכך זה על היצר הרע
בבחינת (אבות פ”ד מ”א): ”איזהו גבור הכובש
את יצרו”, אולם יהודה הוא בבחינת חלל
השמאלי שבלב ששם נמצא היצר הרע, על כן
נסתובב מן השמים שיכשל עם היצר הרע, כדי
לסלול בכך את הדרך לבעלי תשובה לתקן כל
מה שפגמו.

והנה שני המלכים יהודה ויוסף סללו את
הדרך לכל ישראל, כי יוסף שהיה בבחינת צדיק
גמור סלל את הדרך לכל ישראל שיתקדשו גם

שבין יהודה ליוסף, ובכן מוטלת עלינו החובה
להתעמק בהבנת דבריהם.

עוד ראוי להתבונן בפסוק: ”ואת יהודה
שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה”.
ופירש רש”י בשם מדרש אגדה: ”לתקן לו בית
תלמוד שמשם תצא הוראה”. וצריך ביאור,
מה ראה יעקב אבינו על ככה, שבחר מכל י”ב
השבטים דוקא ביהודה ויוסף, שיתקנו לו בית
תלמוד שמשם תצא הוראה.

יהודה בבחינת בעל תשובה יוסף בבחינת צדיק גמור

כדי לבאר כל זה נקדים יסוד גדול שמאיר
לנו את כל הפרשה באור בהיר, ממשנתו
הטהורה של הגה”ק רבי צדוק הכהן זי”ע
ב”פרי צדיק” (פרשתנו אות ג), ונרחיב בדבריו
הקדושים הפותחים לנו שערי בינה כי שני
המלכים יהודה ויוסף, הם בעצם שורש גדול
לשתי בחינות בעבודת ה' עבודת הצדיק
לעומת עבודת הבעל תשובה.

כי יוסף הצדיק שזכה לתואר: ”צדיק יסוד
עולם” על שעמד בניסיון הקשה בעיני קדושה
במצרים, הוא בבחינת צדיק גמור שהתגבר
על יצרו הרע, אולם יהודה שהודה ברבים
במעשה תמר (שם לח כו): ”ויכר יהודה ויאמר
צדקה ממני”, הוא בבחינת בעל תשובה, הן
אמת שכבר פירש רש”י: ”ויאמר יהודה צדקה
ממני, ורבותינו ז”ל (סוטה י): דרשו שיצאה
בת קול ואמרה, ממני ומאתי יצאו הדברים”,
אולם הכוונה בזה כי מן השמים ניטלה ממנו

בפרשתנו פרשת ויגש אנו למדים על שתי
פגישות מסעירות בין שני המלכים יהודה
ויוסף, הפגישה הראשונה בתחילת הפרשה
טרם שנתגלה יוסף אל אחיו (בראשית מד
יח): ”ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני ידבר נא
עבדך דבר באזני אדוני” וגו', הפגישה השנייה
אחרי שכבר נתודע יוסף לאחיו והשלים
עמהם, כאשר שלח יעקב את יהודה אל יוסף
(שם מו כח): ”ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף
להורות לפניו גשנה”. ופירש רש”י: ”להורות
לפניו, כתרגומו, לפנות לו מקום ולהורות היאך
יתיישב בה. לפניו, קודם שיגיע לשם, ומדרש
אגדה, להורות לפניו, לתקן לו בית תלמוד
שמשם תצא הוראה”.

כאשר נתבונן בהבדל שבין פגישה ראשונה
לשנייה, נראה כי בעוד שבפגישה הראשונה
ניגש יהודה אל יוסף בחששות כבודות, שמא
יצטרך להילחם עמו כדי להחזיר את בנימין אל
יעקב אביו, כמו שפירש רש”י בשם המדרש:
”כי כמון כפרעה, אם תקניטני אהרוג אותך
ואת אדוניך”, הרי שבפגישה השנייה כבר היתה
זו פגישה של שלום ואחוה בין שני אחים,
וכבר הטיבו חכמינו ז”ל לתאר ענין זה במדרש
תנחומא (סימן ו):

”ואת יהודה שלח לפניו, זה שאמר הכתוב
(איוב כה) המשל ופחד עמו עושה שלום
במרומו, המשל זה מיכאל ופחד זה גבריאל,
מיכאל מן המים וגבריאל מן האש, והן עומדין
לפני השכינה ואינן מזיקין זה את זה, הוי אומר
עושה שלום במרומו... יהודה ויוסף, זה ארי
וזה שור, אתמול מתנגחין זה עם זה, ועכשיו
הוא משלחו אצלו, שנאמר ואת יהודה שלח
לפניו, הוי עושה שלום במרומו”.

”כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו”

כמאמר זה ברצוננו להתבונן במה שמצינו
מאמר מופלא בדברי חכמינו ז”ל, המתאר את
המפגש הראשון בין יהודה ליוסף בתחילת
הפרשה, מבוסס על הפסוקים (תהלים מח ה):
”כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו, המה ראו
כן תמהו נבהלו נחפזו, רעדה אחזתם שם חיל
כילודה”, וכך דורש המדרש (ב”ר צג ב):

”כי הנה המלכים נועדו, זה יהודה ויוסף,
עברו יחדיו, זה נתמלא עברה על זה וזה נתמלא
עברה על זה, המה ראו כן תמהו, ויתמהו
האנשים איש אל רעהו, נבהלו נחפזו, ולא יכלו
אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, רעדה אחזתם
שם, אלו השבטים, אמרו מלכים מדיינים אלו
עם אלו אנו מה איכפת לנו, יאי למלך מדיין עם
מלך”.

וצריך ביאור להבין דברי חכמים וחידותם:
(א) מה שדרשו: ”עברו יחדיו, זה נתמלא עברה
על זה וזה נתמלא עברה על זה”, הן אמת
שיהודה נתמלא עברה על יוסף על שהחזיק
בבנימין, אולם מדוע נתמלא יוסף עברה על
יהודה, שבא לקיים הבטחתו ליעקב אביו
להחזיר אליו את בנימין. (ב) מה היתה כוונתם
של השבטים שאמרו: ”מלכים מדיינים אלו עם
אלו אנו מה איכפת לנו”, ואין ספק כי חכמינו
ז”ל טמנו כאן רעיון נשגב בהבנת הפגישה

בליל שבת אנו אומרים "שלום עליכם" למלאכים שנבראו מהמצוות שיש להם תיקון בשבת

הנהגה ידוע מאמר התיקוני זוהר (תיקון י כה:): "תורה ומצוה בלא דחילו ורחימו לא יכילת לסלקא ולמיקם קדם יי". פירוש, יראה ואהבה הם בבחינת שני כנפיים המעלים את התורה והמצוות למעלה, אבל העובד את ה' רק מיראה יש לו רק כנף אחד, ואינו יכול להעלות התורה והמצוות שלו עד שיעבוד את ה' גם מאהבה.

נמצא לפי זה כי כל התורה והמצוות בימות החול שהעבודה היא ביראה, אין להם תיקון ועליה לעלות בשני הכנפיים של יראה ואהבה רק בשבת קודש שהעבודה היא מאהבה, הנה כי כן מבואר היטב מדוע אנו אומרים בליל שבת למלאכים שנבראו מהמצוות בימות החול: "שלום עליכם", כי בשבת הם נשלמים ואחר כך אנו אומרים להם: "צאתכם לשלום" שיעלו למעלה לשרשם לריח ניחוח לה'.

יומתק לפרש בזה מקרא שכתוב (בראשית ב ב): "ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה", ופירש רש"י: "מה היה העולם חסר מנוחה, באת שבת באת מנוחה כלתה ונגמרה המלאכה". כי בימות החול שהעבודה היא מיראה, העולם חסר מנוחה של שבת שאז העבודה היא מאהבה, ועל ידי זה אין לתורה ומצוות עליה כי חסר להם הכנף של אהבה, אבל "באת שבת באת מנוחה", שהעבודה היא מאהבה, ועל ידי זה "כלתה ונגמרה המלאכה" של כל המצוות שנעשו בימות החול שיש להם תיקון ועליה בשבת.

תעבוד וביום השביעי תשבות", על פי מה שאנו אומרים בברכת "חונן הדעת" במוצאי שבת: "אבינו מלכנו החל עלינו הימים הבאים לקראתנו לשלום, חשוכים מכל חטא ומנוקים מכל עון ומדובקים ביראתך". מבואר מזה כי העבודה בימות החול היא בבחינת יראה.

וזהו שאמר הכתוב: "ששת ימים תעבוד" דהיינו עבודה מיראה, כי תעבוד הוא מלשון עבדות והעבד עובד את אדונו מיראה, כמו שכתוב (מלאכי א ו): "ואם אדונים אני איה מוראי" ובימים השביעי תשבות", הוא לשון תענוג ושמחה שתעבוד את ה' מאהבה ובשמחה עכדה"ק.

הטעם שאנו אומרים בליל שבת קודש למלאכים: "שלום עליכם מלאכי השרת מלאכי עליון", מצינו ב"תפארת שלמה" (פרשת במדבר ד"ה תפקדו אותם) שהכוונה בזה על המלאכים שנבראו בימות החול מהמצוות ומעשים טובים שיש להם תיקון ועליה בשבת קודש, על כן בכניסת השבת מקבלים את פניהם בברכה: "שלום עליכם", ואחר כך אומרים להם: "צאתכם לשלום", שיעלו למעלה בעולמות העליונים, והנה הדברים בלשון קדשו:

"מכל מצוה ומצוה שהאדם עושה בשלימות נברא ממנה מלאך... וכל ימי השבוע עומדים כגוף בלא נשמה, ומצפים על יום השבת קודש שיהיה להם עליה לעולמות העליונים. וזה שאנו אומרים בליל שבת 'שלום עליכם' כו', הם המלאכים שנבראו ממעשים טובים של כל ימי השבוע, ואחר כך אומרים 'צאתכם לשלום', כי אז יש להם עליה לעולמות העליונים למכונם הראוי".

ויש להוסיף תבלין לשבת על פי מה שביאר ב"נועם אלימלך" (תחילת פרשתנו), כי בימות החול עבודת איש ישראל הוא בבחינת עבודה מיראה, והעבודה בשבת קודש הוא בבחינת עבודה מאהבה, אלא שגם בימות החול צריך להזכיר את יום השבת, כדי להמשיך ולכלול בתוך היראה של ימות החול את העבודה של שבת שהיא בבחינת אהבה.

וכן מצינו ב"דברי אמת" להרה"ק החוזה מלובלין ז"ע (פרשת יתרו), פירוש הפסוק (שמות לד כא): "ששת ימים

לפי זה מחדש ה"יערות דבש", כי צדיקים שלא חטאו מימיהם עובדים את ה' בשמחה, לכן הם נמצאים תמיד בבתי בראי אשר שם "עוז וחדוה במקומו", אך בעלי תשובה שחטאו עובדים את ה' בשבירת הלב על מה שחטאו, לכן אינם יכולים להימצא בבתי בראי אשר אין שם עצבות כי אם "עוז וחדוה", רק מקום מציאותם הוא בבתי גואי אשר שם: "במסתרים תבכה נפשי".

וזהו פירוש הגמרא: "במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים עומדין", כי בעלי תשובה העובדים את ה' מתוך שבירת הלב, עומדים בבתי גואי אשר שם הוא בחינת "במסתרים תבכה נפשי", אבל הצדיקים שעובדים את ה' מתוך שמחה אינם עומדים רק בבתי בראי שהם היכלות החיצוניים.

מעתה יאיר לנו להבין דברי רש"י שמפרש הפסוק: "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה" - "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה", כי כבר נתבאר מדברי רבי צדוק הכהן שיעקב אבינו שלח את יהודה אל יוסף, כדי לשלב בכך יחד את שני הכוחות של יהודה שהוא בבחינת בעל תשובה עם יוסף שהוא בבחינת צדיק גמור.

הנה כי כן זהו שדקדק רש"י לפרש בלשון קדשו שתי העבודות של יהודה ויוסף: "לתקן לו בית תלמוד", הוא כנגד יהודה שיתקן "בית" תלמוד, בבחינת בתי גואי המיועד לבעלי תשובה שעובדים שם את ה' ביראה, יומתק להבין בזה מה שנקרא "בית תלמוד", כי כבר נתבאר שעסק התורה הוא בבתי גואי באימה ויראה.

אולם כנגד יוסף הצדיק שעבודתו בקודש לעבוד את ה' בשמחה בבתי בראי, הוסיף רש"י לומר: "שמשם תצא הוראה" - "תצא" דייקא מחוץ לבתי גואי בבתי בראי, על כן סיבב הקב"ה שיוציא פרעה את יוסף ברחובות מצרים ככתוב (בראשית מא מג): "וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו ויקראו לפניו אברך ונתון אותו על כל ארץ מצרים", כי הוא סלל את הדרך לישראל במצרים להיות בבחינת צדיק אשר מקומו בבתי בראי.

בבחינת צדיק יסוד עולם, "רעדה אחזתם שם, אלו השבטים, אמרו מלכים מדיינים אלו עם אלו אנו מה איכפת לנו, יאי למלך מדיין עם מלך".

הביאור בזה כי השבטים השיגו ברוח קדשם, כי לא בחנם זימן הקב"ה את שני המלכים יהודה ויוסף בפונדק אחד, כי באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים ושמעיהם הדרכים טובים כאחד, על כן פתחו ואמרו: "מלכים מדיינים אלו עם אלו אנו מה איכפת לנו", שהרי אנו צריכים את השילוב הנפלא של שתי הדרכים גם יחד, ולכן בודאי "יאי למלך מדיין עם מלך", ואכן בסופו של דבר השלימו ביניהם כאשר שלח יעקב את יהודה אל יוסף: "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה", לעבוד את ה' בשתי הבחינות גם יחד.

בעלי תשובה

עומדין בבתי גואי

בדרך זו במסילה נעלה לבאר דברי רש"י שדקדק לומר בלשון קדשו: "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה", וצריך ביאור להבין מה שכתב: "שמשם תצא הוראה", כי בודאי בית תלמוד הוא מקום שלומדים בו תורה.

נקדים מה שהביא ב"ישמח משה" (פרשת יתרו סוף הדרך הרביעי) דבר נפלא בשם ה"יערות דבש" להגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל (חלק ב דרוש א), לבאר מאמר רבי אבהו (ברכות לד:): "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין". על פי מה ששינינו בגמרא (חגיגה ה:): "ואם לא תשמעוה במסתרים תבכה נפשי מפני גוה (ירמיה יג יז), מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו".

ומקשה בגמרא: "ומי איכא בכיה קמיה הקב"ה, והאמר רב פפא אין עציבות לפני הקב"ה, שנאמר (דברי הימים א טז כז) הוד והדר לפני עוז וחדוה במקומו". ומתיר: "לא קשיא הא בבתי גואי" - היכלות הפנימיים, "הא בבתי בראי" - היכלות החיצוניים, ופירש רש"י: "בבתי גואי איכא דכתיב במסתרים". מבואר מזה כי בבתי גואי שם הוא: "במסתרים תבכה נפשי", ואלו בבתי בראי שם הוא בחינת: "עוז וחדוה במקומו".

תשובה, ובזכות שתי דרכים אלו נזכה לגאולה העתידה על ידי משיח בן יוסף בבחינת צדיק גמור ומשיח בן דוד בבחינת בעל תשובה.

"בי אדני" יש בי כל השם

ויש לומר בזה פרפרת נאה בפסוק: "ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני" וגו', וכתב בספר "לב אריה" (פרשתינו אות ה) בשם הרב מוה"ר רבי לייב דרשן מאוסטרא לפרש פסוק זה על פי מה ששינינו בגמרא (סוטה י:):

"יוסף שקידש שם שמים בסתר, זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה דכתיב עדות ביהוסף שמו, יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה". ופירש רש"י: "נקרא כולו, שם בן ארבעה אותיות כולו בשמו של יהודה".

וזהו שאמר יהודה ליוסף: "בי אדני" - בשמי יהודה ישנן כל ד' אותיות השם הוי"ה, ואילו אצלך לא ניתוסף רק אות אחת אות ה' מהשם, ובכך ביקש יהודה להראות ליוסף שהוא גדול ממנו, [ראה כעין זה ב"מגלה עמוקות" פרשתינו ד"ה ויגש הדי].

אמנם עדיין צריך ביאור, מדוע באמת ביקש יהודה להוכיח ליוסף שהוא גדול ממנו, אך לפי האמור יש לומר שביקש להוכיח בכך שהלכה כרבי אבהו: "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין", שהרי בשמו של יהודה שהוא בבחינת בעל תשובה נזכר כל השם, ואילו בשמו של יוסף שהוא צדיק גמור ניתוספה רק אות ה'.

מעתה יאיר לנו להבין חוננת המדרש: "כי הנה המלכים נעודו, זה יהודה ויוסף, עברו יחדיו, זה נתמלא עברה על זה וזה נתמלא עברה על זה", כי כל אחד ביקש לחזק את דרכו, בחשבו שדרכו היא דרך הישרה לסלול בה את הדרך לכל ישראל, יהודה בדרכי התשובה ויוסף בדרכי הצדיק.

"המה ראו כן תמהו, ויתמהו האנשים איש אל רעהו, ונהלו נחפזו, ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו", פירוש, שנבהלו השבטים מקדושתו של יוסף שנתברר להם שהוא

היינו גם כן שדוד המלך ע"ה שהקים עולה של תשובה, וכן משיח בן דוד יהיה יחיד שעשה תשובה כו' כנזכר לעיל, ויברר כל ישראל שיהיו זדונות נעשות כזכיות כשלג ילבינו".

וויכוח בין יהודה ליוסף צדיק גדול או בעל תשובה

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח, להבין מה שסיבב הקב"ה מסבב כל הסיבות, כי שני המלכים יהודה ויוסף נפגשו יחדיו במצרים במצב של פילוג וחילוקי דעות, כאשר יהודה היה מוכן לצאת למלחמה כנגד יוסף, כדי להשיב את בנימין שהיה ערב בעדואל יעקב אביו, אך בסופו של דבר השלימו ביניהם והביאו את יעקב וכל בני ביתו למצרים.

נקדים מה שמצינו מחלוקת בגמרא (ברכות לד:): מי גדול יותר צדיק גמור או בעל תשובה: "אמר רבי יוחנן, כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים (ישעיהו סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך, ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין".

והנה ידוע כלל גדול במחלוקת הצדיקים (עירובין יג:): "אלו ואלו דברי אלקים חיים", ואכן גם כאן שתי השיטות צדקו יחדיו, כי יש איזה בחינה שבעל תשובה הוא גדול מצדיק ויש איזה בחינה שצדיק גמור הוא גדול מבעל תשובה, זאת ועוד, שהכל תלוי באמת לפי ערך המדריגה של הצדיק והבעל תשובה, כי לא כל צדיק הוא גדול מכל בעל תשובה ולא כל בעל תשובה הוא גדול מכל צדיק.

מעתה יש לומר כי מטעם זה סיבב הקב"ה שמתחילה נפגשו יהודה עם יוסף מוכן למלחמה, כי כל אחד ביקש לחזק את דרכו בקודש להשפיע על כל ישראל, אך בסופו של דבר השלימו ביניהם, כדי לעשות בכך פועל דמיון ללמדנו כי אלו ואלו דברי אלקים חיים, כי שניהם יחד סללו את הדרך לכל ישראל לעבוד את ה' בשתי הבחינות של צדיק גמור ובעל